

M.M. 80

Time: 3 hrs.

SECTION A (GRAMMAR)

- Q 1. (i) 'रमण हा शहाणा मुलगा आहे.' या वाक्यातील सामान्य नाम ओळखा. (5)
 (ii) 'राणी लक्ष्मीबाईने इंग्रजांशी युद्ध केले.' या वाक्यातील विशेष नाम कोणते?
 (iii) 'गौतम बुद्धाने शांतीचा संदेश दिला.' या वाक्यातील भाववाचक नाम ओळखा.
 (iv) 'भारत हा विशाल देश आहे.' या वाक्यातील विशेषण ओळखा.
 (v) 'आम्ही संध्याकाळी बागेत गेलो.' या वाक्यातील क्रियाविशेषण ओळखा.

- Q 2. पुढील वाक्यातील अव्ययांचा प्रकार सांगा. (5)

- (i) राम आणि श्याम मैदानात खेळत होते.
 (ii) आमच्या शाळेसमोर एक फुलबाग आहे.
 (iii) लोक खुळ्यासारखे गाडीकडे बघत होते.
 (iv) मी वर्गात शिरलो आणि शाळेची घंटा वाजली.
 (v) ढग खूप गर्जत होते, पण पाऊस मुळी पडला नाही.

SECTION B (COMPOSITION)

- Q 3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे दहा ओळींचा परिच्छेद लिहा. (10)

- (i) अति तेथे माती
 (ii) उशिरा उठण्याची सवय
 (iii) पिंजऱ्यातला पोपट

- Q 4. पुढील मुद्द्यांच्या आधारे दहा ओळींचा परिच्छेद लिहा. (10)

घरासमोर बाग – कुंडी, माती भरली – गुलाबाची कलम – पाणी – खत – काळजी घेणे – थोड्या दिवसांनी झाड लागणे – झाडाला सुंदर फुले

पुढील उतारा वाचून त्यावरील प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दात लिहा.

वृक्ष आपले गुरू आहेत. निःस्वार्थीपणा, परोपकार, त्याग हे गुण वृक्षांपासूनच शिकावेत. वृक्ष हे आपल्या आरोग्याचीही दखल घेतात. ते आपल्या उदरभरणाची काळजी घेतात. सर्दीपडशापासून ते कॅन्सरसारख्या रोगांवर वनस्पतीपासून औषधे मिळतात. वृक्षांची मुळे जमिनीत ओलावा धरून ठेवतात. तसेच वृक्षांमुळे जमिनीची धूप थांबते, पाऊस पडतो, थंडावा मिळतो. या वृक्षवल्लींनी आपली किती काळजी घ्यावी ह्याला काही सीमाच नाही. त्या आपल्या उदरभरणाची काळजी वाहतातच. शिवाय नवनवीन प्रकारच्या वस्त्रनिर्मितीकरिता लागणारा धागा निर्माण करण्याच्या प्रक्रियेसाठी वृक्षवल्लींचीच आवश्यकता असते. म्हणजे आपल्याला रंगीबेरंगी वस्त्रांनी नटवण्यातही ह्यांचाच वाटा. आपले घरकुल उभे करण्यात आणि ते फर्निचरने सुशोभित करण्यातही ह्यांचाच वाटा. तात्पर्य काय? माणूस हा वृक्षाच्या आधाराशिवाय जगूच शकत नाही. आणि असा हा आधार तोडून टाकायचा? मग आपण जगायचे तरी कसे? शरीरातून हृदयच काढून टाकण्यासारखे नाही का ते?

Q 5. वृक्षांना गुरू म्हटले आहे कारण -

(2)

- (i) वृक्ष आपले मित्र आहेत.
- (ii) वृक्षांवर मुलांना खेळायला मिळते.
- (iii) वृक्ष आपल्याला निःस्वार्थीपणा, परोपकार, त्याग ह्या गुणांची शिकवण देतात.
- (iv) वृक्ष आपल्याला फर्निचर देतात.

Q 6. वृक्ष जमिनीची काळजी पुढीलपैकी कोणत्या प्रकारे वाहतात?

(2)

- (i) वृक्ष आपल्याला सावली देतात.
- (ii) वृक्षांपासून आपल्याला फळे मिळतात.
- (iii) वृक्षांची मुळे जमिनीत ओलावा धरून ठेवतात.
- (iv) वृक्षांमुळे आपल्याला औषधे मिळतात.

Q 7. आपल्याला व आपल्या घरकुलास सुशोभित करण्याचा वाटा कोणाचा आहे? कसा? (3)

Q 8. वृक्ष तोडणे म्हणजे शरीरातून हृदय काढून टाकण्यासारखे आहे असे का म्हटले आहे? (3)

Q 9. पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (15)

- (i) माणसाचे मन एकाग्र होण्यात कोणकोणत्या अडचणी येतात?
- (ii) 'बाबांचे व्याकरणच कच्चे!' असे बंडूला का वाटले?
- (iii) लेखकाने पाहिलेल्या तळ्याचे थोडक्यात वर्णन करा.
- (iv) छत्रपती शिवाजी महाराज संत तुकारामांच्या भेटीने कशा प्रकारे प्रभावित झाले?

Q10. 'मानवता' कवितेमध्ये पुढीलपैकी कोणाबद्दलची संवेदना कवीच्या मनात भरून आहे? (2)

- (i) अन्यायाबद्दलची
- (ii) पिळणुकीबद्दलची
- (iii) अश्रूबद्दलची
- (iv) साऱ्या जगाबद्दलची

Q 11. (a) पुढील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा - (10)

- (i) 'मानवता' कवितेत कवी कोणाकोणाशी नवीन नाते जोडू पाहात आहे?
- (ii) 'मी घरात आले' या कवितेत कवयित्रीचा कोणाकोणाशी संवाद झाला?

(b) 'मी घरात आले' या कवितेतील स्त्रीने कानेकोपरे कसे उजळून टाकले? (3)

Q12. (a) लक्ष्मीबाई टिळक यांचे लेखन लोकप्रिय होण्यामागची कोणकोणती कारणे लेखिकेने सांगितली आहेत? (4)

(b) 'आमचे मास्तर' या व्यक्तिचित्रात शिक्षकाचे व्यक्तिमत्व लेखकाने कसे रेखाटले आहे? (6)

MARATHI (CODE NO: 009)
SUMMATIVE ASSESSMENT
CLASS IX set II
FIRST TERM (APRIL 2010 – SEPT 2010)
SAMPLE QUESTION PAPER

M.M. 80

Time: 3 hrs.

SECTION A (GRAMMAR)

- Q 1. (i) 'दिल्ली ही भारताची राजधानी आहे.' या वाक्यातील सामान्य नाम कोणते? (5)
(ii) 'गंगा नदी हिमालयात उगम पावते.' या वाक्यातील विशेष नाम कोणते
(iii) 'आमरसाची गोडी अवीट होती.' या वाक्यातील भाववाचक नाम ओळखा.
(iv) 'मोराने सुंदर पिसारा फुलविला.' या वाक्यातील विशेषण ओळखा.
(v) 'तो जिन्यावरून धपकन पडला.' या वाक्यातील क्रियाविशेषण ओळखा.

- Q 2. पुढील वाक्यातील अव्ययांचे प्रकार सांगा. (5)

- (i) चिमणी झाडावर चिवचिव करित होती.
(ii) वारा आला म्हणून पाऊस गेला.
(iii) अरेरे! फार वाईट गोष्ट झाली.
(iv) सूर्य डोंगरामागे गेला.
(v) शिलेदार आणि मामलेदार दोघेही उपस्थित होते.

SECTION B (COMPOSITION)

- Q 3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे दहा ओळींचा परिच्छेद लिहा - (10)

- (1) रम्य ते बालपण
(2) अचानक आलेला पाऊस
(3) सकाळची प्रार्थना

- Q. 4) पुढील मुद्द्यांच्या आधारे दहा ओळींचा परिच्छेद लिहा. (10)

वाघ - लुप्त होणारा प्राणी - अभयारण्याची कल्पना - वाघाचे सौंदर्य -
सृष्टीतील प्राण्यांमध्ये वाघाचे महत्व - वाघ भारताचा राष्ट्रीय प्राणी - वाघांना
वाचविण्याची गरज

पुढील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दात लिहा.

जातीने मनुष्य श्रेष्ठ किंवा कनिष्ठ ठरतो, हा विचार सर्व संतमहंतांनी आणि विचारवंतांनी पुसून टाकण्याचा अखंड प्रयत्न केला आहे. संतांचे विचार आणि आचार समतेचे द्योतक आहेत. ज्याच्या मनात समता नाही आणि ममताही नाही, त्याला संतत्वाच्या आणि देवत्वाच्या जवळ जाण्याचा अधिकार कधीच लाभणार नाही. तोच खरा अस्पृश्य समजावा. ही विशाल आणि सर्वसमावेशक दृष्टी संतांच्या साहित्यातून प्रकट झाली आहे. 'भेदाभेद भ्रम अमंगळ' आणि 'जे जे भेटे भूत ते ते जाणजे भगवंत'. हा उदात्त विचार तर्कशुद्ध आहे आपल्या खांद्यावर जातीय उच्चनीचतेचे जे पिशाच शतकानुशतके ठाण मांडून बसले आहे, ते फेकून दिले पाहिजे, हे अनेक संतांनी गर्जन सांगितले आहे. परोपरीने सांगितले आहे पण माणसाचा मुर्दाडपणा अलौकिक आहे. संतांच्या कपाळावर त्याने जाती-वर्णाची लेबले तत्परतेने आणि धूर्तपणे चिकटविली. खरे तर साधूंचीच काय सर्वसामान्यांचीही जात माणूसच असते, माणूसच असावी. माणसांची जाती वाढावी. मानव्याची उंची वाढत जावी; हे संतांचे स्वप्न आहे पण हे घडत नाही; म्हणून संतांच्या वाणीला अनेक वेळा हुंदके फुटलेले आहेत.

Q 5. संतांचे विचार आणि आचार पुढीलपैकी कशाचे द्योतक आहेत? (2)

- (i) ममतेचे
- (ii) समतेचे
- (iii) शहाणपणाचे
- (iv) संतांच्या अलौकिकतेचे

Q 6. पुढीलपैकी संतांचे स्वप्न कोणते? (2)

- (i) मानव्याची उंची वाढावी.
- (ii) जातीभेदावरून मनुष्याचे श्रेष्ठत्व ठरवू नये.
- (iii) माणसांमध्येच देव शोधावा.
- (iv) अस्पृश्यता दूर व्हावी.

Q 7. संत साहित्यातील उदात्त विचार कोणता? (3)

Q 8. संतवाणीला अनेक हुंदके कां फुटले? (3)

SECTION D (LITERATURE)

- Q 9. पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (15)
- मन एकाग्र करण्यासाठी कोणत्या गोष्टींची गरज असते?
 - आपल्या मनातील इच्छा बंडूने कशा प्रकारे पूर्ण केली?
 - लेणी पाहताना कोणते प्रश्न लेखकाच्या मनात आले?
 - वारकरी पंथासंबंधी संत तुकारामांचे विचार सांगा.

- Q 10. 'मी घरात आले' या कवितेतील स्त्री पुढीलपैकी कोणाला शोधत आहे? (2)
- केरसुणीला
 - चुळीच्या लाकडांना
 - ताकातल्या रवीला
 - स्वतःची स्वतःला

- Q 11. (a) पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. (10)
- कोणावरही अन्याय झाला तर चिडून उठणाऱ्या संवेदनशील मनाचे चित्रण 'मानवता' या कवितेत कवीने कसे केले आहे?
 - 'मी घरात आले' या कवितेतील स्त्रीने कोणकोणत्या भूमिका पार पाडल्या?
- (b) 'मानवता' या कवितेतील कवीच्या डोळ्यांत कोणाचे अश्रू उभे आहेत? (3)

- Q 12. (a) 'नाशिकने मानलेली आजी' या व्यक्तिचित्राच्या आधारे लक्ष्मीबाई टिळकांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे वैशिष्ट्य सांगा. (6)
- (b) मास्तरांनी लंबोदरचे कौतुक कोणत्या शब्दांत केले? (4)

MARATHI (CODE NO. 009)
SUMMATIVE ASSESSMENT
CLASS- X SET - I
FIRST TERM (APRIL 2010-SEPT.2010)
SAMPLE QUESTION PAPER

TIME: 3 Hrs.

M.M. 80

SECTION - A (GRAMMAR)

- 1 पुढील वाक्ये कंसातील सूचनांप्रमाणे बदलून लिहा. (15)
- (i) रमेश रोज संध्याकाळी फिरायला जातो. ('रमेश' ऐवजी 'गीता' कर्ता करा.)
(ii) गोठ्यात गाय हंबरत होती. ('गाय' ऐवजी पुल्लिंगी कर्ता करा.)
(iii) मैदानात खूप लोक जमले होते. ('लोक' ऐवजी 'मुले' कर्ता करा.)
(iv) पारध्याने पक्षी जाळ्यात पकडले. (कर्तरी वाक्य करा.)
(v) वाई आम्हाला कविता शिकवतात. (कर्मणि वाक्य करा.)
(vi) राम रावणाला मारतो. (भावे प्रयोग करा.)
(vii) राधा उशिरा उठली. तिची शाळेची बस चुकली. (दोन्ही वाक्ये जोडून एकच वाक्य करा.)
(viii) आईने खाऊ दिल्यावर मोहनला फार आनंद झाला. (दोन वेगळी वाक्ये करा.)
(ix) शत्रूने अचानक आक्रमण केले. ('आक्रमण करणे' याऐवजी 'हल्ला करणे' हा शब्दप्रयोग वापरा.)
(x) फार दिवसानी आई भेटल्यामुळे तिच्या आनंदाला उधाण आले होते. (या वाक्यातील वाक्प्रचार काढून टाका.)
(xi) आईने साठवून ठेवलेले पैसे तिच्या नकळत मोलकरीण काढून घेत होती. आंधळे दळते आणि कुत्रे पीठ खाते अशी अवस्था झाली.
(या वाक्यातील म्हण काढून तोच अर्थ साध्या शब्दांत लिहा.)
(xii) आकाशात मेघ दाटून आले होते. ('मेघ' या अर्थाचा दुसरा शब्द वापरा.)
(xiii) आईचे बोलणे ऐकून मेघाला फार आनंद झाला.
('आनंद' या शब्दाऐवजी विरुद्ध अर्थाचा शब्द वापरा.)
(xiv) आकाशात भिरभिरणारी पाखरे झाडावर येवून वसली. (या वाक्याचे एकवचन करा.)
(xv) भल्या पहाटे गवळी दूध घेऊन येतो. (अनेकवचन करा.)

SECTION-B (COMPOSITION)

2 पुढील पैकी एका विषयावर सुमारे वीस ओळींचा निबंध लिहा. (10)

- (i) आई : एक महान दैवत
- (ii) माझ्या कल्पनेतील आदर्श शाळा
- (iii) शब्दांचे सामर्थ्य

SECTION-C (COMPREHENSION)

3 पुढील उतारा काळजीपूर्वक वाचून त्याखालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

न्यूनगंडाने पछाडलेल्या माणसामध्ये काही समान अशी लक्षणे दिसून येतात. एकीकडे तो दुस-यांना घाबरत असतो त्यांना आपल्यावर वर्चस्व गाजवू देतो. ऑफिसमध्ये गोगलगाय असलेल्या माणूस घरी वायका-मुलांचा कर्दनकाळ असतो. वड्याचे तेल वांग्यावर काढण्यासारखा हा प्रयत्न असतो. न्यूनगंड आत्मविश्वासाच्या अभावाचे प्रतीक आहे. आपण आपल्यावर अविश्वास दाखवीत असतो. स्वतःचे आपण निंदक ठरतो. त्यामुळे आपल्या वागण्यात कंटाळा, वैताग व फाजील सावधानता येते. दुस-याने यश मिळविले तर त्याची परिस्थिती वेगळी होती असा समज न्यूनगंड असणारा त्याबद्दल सतत बागळत असतो, लाजरेवुजरेपणामुळे तो इतरांशी नीट बोलत नाही, कशात उत्साहाने सहभागी होत नाही त्यामुळे लोकही त्याला टाळतात. व पर्यायाने तो आणखी वुजरा बनत जातो.

शुल्लक व किरकोळ गोष्टींचा न्यूनगंडवादी खूप बाऊ करतो. त्यांचा फाजील विचार करित बसतो. जेवायला कुठे गेला तर मला अमुकच जागा मिळाली नाही, लग्नसमारंभात माझ्याशी कोणी बोललेच नाही असल्या गोष्टींचा विचार करून आपला सगळ्यांनी अपमान केला, अशी नाहक समजूत तो करून घेतो. आपल्या पाठीमागे आपले मित्र व परिचित आपली चेष्टा व थड्डा करतात, असा संशय त्याच्या मनात असतो. वास्तविक पाहता त्याच्याबद्दल कोणीही बोलत नसते किंवा कोणाच्या तो आठवणीतही नसतो.

मखदुर्वलता न्यूनगंडातून जन्म घेते. बोलण्यासाठी त्याला घोड्यावर बसवावे लागते. असंतोष किंवा तुलना मोठ्या माणसांमध्येही आढळून येते पण तिचे स्वरूप भावात्मक असते. आपल्यात काय न्यूनता किंवा कमतरता आहे, हे जाणून घेऊन ती दूर करण्याचा त्यांचा प्रयत्न असतो. याउलट न्यूनगंड असलेल्या माणूस न्यूनतेचा विचार करून फक्त परावृत्त बनतो. आत्मलक्षी बनून तो स्वतःबद्दल करुणा

वागळत राहतो. अतिसंवेदशीलतेमुळे प्रत्येक गोष्ट त्याला स्वतःच्या विरोधात दिसू लागते. द्वेष, पश्चाताप, भावनाशीलता, अतिसंवेदनशीलता, अनिश्चितता किंवा अनिर्णायकता, पलायनावाद किंवा जीवनविमुखता यांची जागा विनोदीवृत्ती, सौंदर्याचा आस्वाद, स्थितप्रज्ञता, कलाप्रेम, छंद जोपासना, सहानुभुती, उत्साह, स्वावलंबन किंवा आत्मनिर्भरता यांनी घेतली तरच न्यूनगंडाचे निराकरण होऊ शकते.

जन्म आणि मृत्यू या दोन टोकांच्या दरम्यान नियतीने आपली जी फासवणून चालवली आहे. तिला आपण हसवणुकीनेच उत्तर देऊ शकतो. विनोदी वृत्तीचा माणूस वास्तवतेचा आनंदाने स्वीकार करतो व खिलाडूवृत्तीने टीकेला सामोरा जातो. विनोद जीवनाकडे पाहण्याची योग्य दृष्टी देतो. त्यामुळे सहिष्णुता अंगी येते व कंटाळा निघून जातो. सुख दे इच्छित स्थळी पोहोचण्यापेक्षा त्याठिकाणी पोहोचेपर्यंत आपला प्रवास कसा झाला यावर पाहिजेत. एका वेळेला एकच गोष्ट करणे, जे आपल्या हातात नाही त्याची अकारण काळजी न करणे म्हणजेच स्थितप्रज्ञ वृत्ती व मनःशांती.

(अ) पुढील प्रश्नांच्या उत्तरांचा योग्य पर्याय निवडा.

(6)

(i) 'वड्याचे तेल वांग्यावर' हे काय आहे?

- अ) म्हण
- ब) वाक्प्रचार
- क) समास
- ड) उद्गारवाचक

(ii) न्यूनगंड म्हणजे काय?

- अ) स्वतः विषयी श्रेष्ठत्वाची भावना
- ब) स्वतः विषयी कमीपणाची भावना
- क) एक शारीरिक आजार
- ड) एक सामाजिक दोष

(iii) 'मुखदुर्वलता' म्हणजे काय?

- अ) तोंडाचा आजार
- ब) एकप्रकारचा अशक्तपणा
- क) संभाषणातील दुबळेपणा
- ड) भांडखोरपणा

(ब) पुढील प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दांत लिहा.

(9)

(i) न्यूनगंडाने पछाडलेल्या माणसाची वर्तणूक कशी असते?

(ii) या उता-यात मानवी व्यक्तिमत्त्वाचे वर्णन करण्यासाठी कोणकोणत्या गोष्टींचा उल्लेख केलेला आहे?

(iii) विनोदी वृत्तीचा माणूस जीवनामध्ये कसा वागतो?

SECTION-D (LITERATURE)

4 पुढील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

(15)

(i) टाईमटेवल हरविल्यामुळे रामूने काय केले?

(ii) देवाचे आणि विजेचे संभाषण काय झाले?

(iii) नाईकवाई हळदीकुंकवाला आल्यावर आईने काय केले?

(iv) मेंकड लेफ्टनंट राणे यांनी सुरंग निकामी करण्यासाठी कोणते साहस केले?

5 (अ) पुढील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर एका वाक्यात लिहा.

(2)

(i) गुरू कोणाला दंड देतो?

(ii) मांज्याचे धागे कशासाठी घोटले गेले?

(iii) आई वाळाचे कशाने औक्षण करते?

(ब) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा.

(3)

(i) भक्तांवरील प्रेमासाठी विठ्ठल कोणकोणत्या गोष्टी करतो?

(ii) कवीचे मन वाळ खेळण्यांतून का निघत नाही?

(iii) रणांगणावर जाणा-या मुलाच्या आईच्या भावना 'निरोप' या कवितेतून कशा व्यक्त झाल्या आहेत?

(व) पुढील प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दांत लिहा. (9)

(i) न्यूनगंडाने पछाडलेल्या माणसाची वर्तणूक कशी असते?

(ii) या उता-यात मानवी व्यक्तिमत्त्वाचे वर्णन करण्यासाठी कोणकोणत्या गोष्टींचा उल्लेख केलेला आहे?

(iii) विनोदी वृत्तीचा माणूस जीवनामध्ये कसा वागतो?

SECTION-D (LITERATURE)

4 पुढील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (15)

(i) टाईमटेवल हरविल्यामुळे रामूने काय केले?

(ii) देवाचे आणि विजेचे संभाषण काय झाले?

(iii) नाईकवाई हळदीकुंकवाला आल्यावर आईने काय केले?

(iv) मेंकड लेफ्टनंट राणे यांनी सुरुंग निकामी करण्यासाठी कोणते साहस केले?

5 (अ) पुढील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर एका वाक्यात लिहा. (2)

(i) गुरू कोणाला दंड देतो?

(ii) मांज्याचे धागे कशासाठी घोटले गेले?

(iii) आई बाळाचे कशाने औक्षण करते?

(व) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा. (3)

(i) भक्तांवरील प्रेमासाठी विट्ठल कोणकोणत्या गोष्टी करतो?

(ii) कवीचे मन बाळ खेळण्यांतून का निघत नाही?

(iii) रणांगणावर जाणा-या मुलाच्या आईच्या भावना 'निरोप' या कवितेतून कशा व्यक्त झाल्या आहेत?

(क)पुढील पैकी कोणत्याही दोन अवतरणांचे संदर्भ सांगून त्या ओळींचे अर्थसौंदर्य स्पष्ट करा. (10)

(i) “कायाकाशीं गुरु उपदेशी । तारक मंत्र दिला आम्हाशी ।।”

(ii) “खेळण्याच्या जागी खेळ आले आणि जीवनाचाही खेळ झाला ”

(iii) “नाही एकही हुंदका मुखावाटे काढणार
मीच लावूनी ठेविली मुक्या तलवारीला धार”

6) (अ)जूलियाचे व्यक्तिचित्र तुमच्या शब्दांत रेखाटा. (6)

(ब)पहाटे जाग आल्यावर लंपनला काय समजेनासे झाले? (4)

MARATHI (CODE NO. 009)
SUMMATIVE ASSESSMENT
CLASS- X SET – II
FIRST TERM (APRIL 2010-SEPT.2010)
SAMPLE QUESTION PAPER

TIME: 3 Hrs.

M.M. 80

1)

SECTION – A (GRAMMAR)

(15)

पुढील वाक्ये कंसातील सूचनाप्रमाणे बदलून लिहा.

- (i) संदीप काल संध्याकाळी क्रिकेटमॅच वघायला गेला. ('संदीप' ऐवजी 'मीना' कर्ता समजून वाक्य पुन्हा लिहा.)
- (ii) अंगणात अचानक वाघ समोर आला. ('वाघ' ऐवजी स्त्रीलिंगी कर्ता करा.)
- (iii) हळदी कुंकवाला पन्नास वायका येऊन गेल्या. ('वायका' ऐवजी 'लोक' कर्ता करा.)
- (iv) गीताने पुस्तक वाचले ('कर्तारि' वाक्य करा)
- (v) पंतप्रधान स्वातंत्र्य दिनाला भाषण करतात. ('कर्मणि' वाक्य करा.)
- (vi) आई मुलाला थोपटून झोपवते. ('भावे प्रयोग' करा.)
- (vii) रामने खूप अभ्यास केला. तो पास झाला. (दोन्ही वाक्ये जोडून एक वाक्य करा.)
- (viii) जरी तो हुशार होता तरी त्याला परीक्षेत चांगले गुण मिळाले नाहीत. (दोन वेगळी वाक्ये करा.)
- (ix) शिक्षेची मुदत संपल्यावर कैद्याला तुरुंगातून मुक्त केले. ('मुक्त केले' या ऐवजी 'सोडणे' याचा भूतकाळ वापरा.)
- (x) खूप पैसा साठल्यामुळे त्याला ग ची वाधा झाली होती. (या वाक्यातील वाक्प्रचार काढून टाका.)
- (xi) जास्त व्यायाम केल्याने संदीपला अशक्तपणा आला. अति तेथे माती झाली. (या वाक्यातील म्हण काढून साध्या शब्दांत वाक्य पुन्हा लिहा.)
- (xii) वारे वेगाने वाहत होते. ('वेगाने' करता दुसरा समानार्थी शब्द वापरा.)
- (xiii) विहिरीत पाणी खोल गेले होते. (विरुद्ध अर्थाचे वाक्य बनवा.)
- (xiv) पोलिसांची शिटी ऐकून चोर पळून गेले. (एकवचन करा.)
- (xv) गाय शेतात चरायला गेली. (अनेक वचन करा.)

पुढील पैकी एका विषयावर सुमारे वीस ओळींचा एक निबंध लिहा.

i) वाचनाचे वेड

ii) निसर्गः एक महान गुरू

iii) वृत्त पत्रांचे शैक्षणिक कार्य

3)

SECTION-C (COMPREHENSION)

पुढील उतारा काळजीपूर्वक वाचून त्याखालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

माणुस संग्रह करील करील तो किती करील? तो त्याला करावासा वाटतो याचा अर्थच हा आहे की ती वस्तु केव्हा तरी लवकरच तोटकी पडेल अशी धास्ती त्याला वाटते. ही धास्तीही नाहीशी करील इतकी समृद्धि व्हावयास हवी. हवेचा संग्रह कोणी केला आहे काय? तिचा मालकी हक्क कोणी बळकावला आहे काय? आकाशातून पडणा-या मालकी हक्क कोणी बळकावला आहे काय? ही मोकळी वाहणारी हवा आणि आकाशातून वर्षत असलेले हे पाणी दोन हातांनी धरून ठेवून 'हे माझे आहे' असे कोणीही म्हणणार नाही. मनमुराद समृद्धीने एकदा अशाश्वती आणि लोभ यांचा निचरा झाला म्हणजे मग मालकी हक्काचा प्रश्नच उरणार नाही. सध्या वस्तू हव्या तितक्या मुबलक नसल्यामुळे त्यांचा कवजा घेण्याकडे माणसाची प्रवृत्ति होते, म्हणून समाज कायमचा सुखी करण्याला जर एखादा शाश्वतचा इलाज असेल तर तो म्हणजे समृद्धि उत्पन्न करणे हा होय. समृद्धिच्या अस्तित्वाचे आणि सरकारी फैलवण्याने वरील विविध प्रश्न सुटतो. अन्न ही वस्तू सर्वात श्रेष्ठ होय, त्याच्या खालोखाल वस्त्र आणि त्याच्या खालोखाल निवारा येतो. "अन्नासाठी दाही दिशा। आम्हा फिरविसी जगदिशा;" "जेथे भरेल दरा(पोंटाचा)। तोच गाव बरा;" "अन्नमय प्राण आणि प्राणमय पराक्रम;" "असतील शिते तर मिळतील भुते;" "अन्न हे पूर्णव्रह्म" इ. वाक्यांतून अन्नाची आवश्यकता आणि त्याची महती वर्णन केलेली आहे. या अन्नासंबंधीची जितकी सूत्रमय वाक्ये आपल्याला वाङ्मयात किंवा लोकभाषेत आढळतील तितकी वस्त्राच्या संबंधाने आढळणार नाहीत आणि निवा-या संबंधाने तर त्याहूनही कमी आढळतील तथापि या तीनही वस्तू मनुष्य पात्राला अत्यंत आवश्यक आहेत. यांचे वैपुल्य उत्पन्न करणे आणि ते इतके की त्याची मालकी घेण्याकडे कोणाचेही मन जाऊ नये, हा एकच बलवत्तर इलाज आहे. सध्या जेवढे धान्य उत्पन्न होत असेल तेवढे जरी यथा प्रमाण सर्वांना वाटून द्यावयाचे ठरविले तरी ते दरवर्षी आणि हटकून

पुरेलच असे नाही. जर अन्नाचे असे आहे तर वस्त्र आणि निवारा यांची गोष्टच विचारावयास नको. अर्थातच अशाश्वतीच्या पोटी जन्माला येणारी मालकी हक्काची आणि संग्रहाची कल्पना समाजात वळावत जाते.

वर सांगितल्याप्रमाणे जर वैपुल्य अथवा समृद्धि उत्पन्न झाली तर संग्रह करण्याची वासना कोणाच्या ठिकाणी उत्पन्नच होणार नाही आणि मागोमाग मालकीची बुद्धी हि नाहिशी होईल.

अ) पुढील प्रश्नांच्या उत्तराचा योग्य पर्याय निवडा.

(6)

(i) माणूस संग्रह का करतो?

- अ) ती वस्तू कमी पडेल अशा धास्तीने
- ब) त्याला संग्रहाची सवय असते म्हणून
- क) त्याला वस्तूचा मोह पडतो म्हणून
- ड) त्याला प्रदर्शन भरवायचे असते म्हणून

(ii) संग्रह करण्याची वासना कशी नष्ट होईल?

- अ) कठोर शिस्तीच्या उपायांनी
- ब) वैपुल्य अथवा समृद्धि उत्पन्न झाली तर
- क) लोकांचे हृदय परिवर्तन झाले तर
- ड) संग्रह केलेल्या वस्तूंचा नाश झाला तर

(iii) कोणत्या वस्तूसाठी या उता-यात म्हणी उद्धृत केल्या आहेत?

- अ) निवारा
- ब) पाणी
- क) हवा
- ड) अन्न

(व) पुढील प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दात लिहा.

(9)

(i) हवा आणि पाणी यांचा संग्रह कोणी कां करित नाही?

(ii) कोणत्या तीन वस्तूंची समृद्धी करणे आवश्यक आहे? ते कठीण कां आहे?

(iii) समृद्धी ; मनमुराद ; त्रिविध ; महती ; वैपुल्य आणि बलवत्तर या शब्दांचे अर्थ लिहा.

SECTION-D (LITERATURE)

4 पुढील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या :-

(15)

(i) दामूचे रीडर जगूने नेल्यामुळे दामूच्या अभ्यासावर कोणता परिणाम झाला?

(ii) धरणीमाता केव्हा आणि का हसली?

(iii) मोठे हळदी कुंकू करण्यासाठी आईने खर्चाची तजवीज कशी केली?

(iv) राजोरीवर आपली पकड घट्ट करण्यासाठी शत्रुसैन्याने कोणता उपाय केला?

5 (अ) पुढील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर एका वाक्यात लिहा.

(2)

(i) कवीकडील खेळण्यापैकी कोणत्या खेळण्यांची कमान सैल पडे?

(ii) रणांगणी कोणाचे रूप आठवावे?

(iii) कवी पंचप्राण कशासाठी देणार आहेत?

(व) खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा.

(3)

(i) गुरूचे माहात्म्य संत ज्ञानेश्वर यांनी कसे वर्णन केले आहे?

(ii) 'धन्य यशोदा ते माय' असे संत जनाबाई का म्हणतात?

(iii) 'काय करूं आता धरूनिया भीड' या अभंगातून संत तुकाराम यांनी कोणता उपदेश केला आहे?

(क) पुढील पैकी कोणत्याही दोन अवतरणांचे संदर्भ सांगून त्या ओळींचे अर्थसौंदर्य स्पष्ट करा. (10)

(i) “ भक्तांचियां लोभा वैकुंड सांडिलें । उभेचि राहिले पंढरिये”

(ii) “ थोडे रडू आले पण त्यातूनच नव्यानव्याची हौस वाढली.”

(iii) “याच विक्रमी वाहूंनी स्वतंत्रता राखायाची, खांद्यावरी या विसावे शांति उद्याच्या जगाची.”

(अ) “वराती मागुन घोडं” असे आजी लंपनला कां म्हणते? (6)

(ब) लेखकाचा जूलियाशी सहवास कसा वाढला? (4)